

Лариса Ткачук

доцент кафедри виховних технологій
та педагогічної творчості, декан
факультету соціальної педагогіки
та практичної психології Уманського
державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

ПІДГОТОВКА ВИПУСКНИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

Найміцнішу основу для життя суспільства закладає і кріпить діяльність учителя. Для того, щоб закласти в душі учнів високі принципи, учителю потрібні не тільки теоретичні знання. Саме його життя має бути побудоване на тих же принципах, які він проповідує учням, батькам в школі. Інакше діяльність його буде безплідною. Як говорив Катон Старший, „Учитель той, хто так живе, як вчить”.

Гуманістична і гуманітарна природа вчительської праці, її різнобічність потребують формування майбутнього педагога як людини культури, яка має великий особистий виховний вплив. А отже, необхідно зробити педагогічним, педагогізованим самовиховний простір вузу, де навчаються і виховуються майбутні учителі, принципово змінити організацію всього навчального процесу, забезпечивши формування особистості, підготовленої до ефективної професійної діяльності учителя, вихователя в школах різного типу.

Зараз ми з усією непорушністю переконуємось в тім, що там, де нові соціально-економічні, державно-політичні ідеї вдається заснувати на фундаменті наших українських народних традицій – там справа оновлення рішуче іде вперед, знаходить розуміння та підтримку в більшості наших співвітчизників.

Безперечно, наша система освіти може і повинна спиратись на кращі світові досягнення, але її моральною та творчою основою залишаються і мають бути кращі вітчизняні традиції

Одним із вирішальних критеріїв успіху модернізації освіти є вирішення проблеми національної ідентифікації в контексті тих соціальних і культурних процесів, котрі зв'язані з переходом до громадянського суспільства.

Якщо українська спільнота ставить своєю метою усунення та запобігання настільки, наскільки освіта може це зробити, – бо освіта теж не всесильна, – ксенофобії, расистських та націоналістичних забобонів, настроїв, емоцій, і розвиток культурної толерантності між представниками різних соціокультурних груп, то необхідно навчити ще з дитячого віку поважати конструктивну, таку, що не загрожує життю та безпеці інших людей, культуру кожного члена будь-якої соціокультурної групи; вміти приймати її такою, якою вона є; реагувати на культурні відмінності не стільки емоційно-імпульсивно, скільки раціонально; стимулювати бажання пізнавати різні культури та терпимо відноситись до тих, хто не такий, як всі, і не такий, як ти.

Щоб досягти названих цілей, необхідно надати полікультурності статус одного з дидактичних принципів. На жаль, проблемі полікультурності приділяється поки що занадто мало уваги, спорадично появляються окремі публікації з цієї проблематики, але системної роботи в цій галузі не ведеться. І це погано, оскільки в сучасному світі за полікультурною освітою – майбутнє, найперше тому, що воно протистоїть негативним наслідкам процесів глобалізації і в той же час не випинає на передній план етнічні та конфесійні відмінності.

Якість підготовки педагогів до виховної роботи, на нашу думку, безпосередньо залежить від культуроемкості змісту, технологій, організаційних форм педагогічної освіти, тобто від створення таких умов, які б сприяли перетворенню вчителя на суб'єкт культури — на розвинену індивідуальність із сформованими культурно-ціннісними орієнтаціями і на реалізацію власних культурних позицій у професійній діяльності.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини виділяємо такі напрями здійснення виховної діяльності:

— забезпечення складових змісту виховання особистості майбутнього вчителя (морального, статевого, правового, екологічного, естетичного, трудового, економічного, політичного та фізичного);

— виявлення та використання можливостей навчального процесу;

— організація позааудиторної роботи у ВНЗ;

— використання можливостей навчальних та виробничих практик, волонтерської діяльності тощо.

До головних умов підвищення ефективності підготовки майбутнього вчителя до виховної роботи ми відносимо:

— об'єднання соціальних заходів щодо підготовки спеціалістів і формування гармонійно розвиненої особистості студента;

— забезпечення особистісно орієнтованого підходу під час засвоєння знань, вироблення вмінь майбутнього педагога-вихователя;

— опора на формування гуманістичної спрямованості у майбутній педагогічній діяльності, професійної компетентності, розвиток педагогічних здібностей, педагогічної техніки;

— розвиток на діагностичній основі базового рівня майстерності майбутнього вчителя-вихователя, яка стимулюватиме ефективний розвиток особистості школяра.

Ми виходимо з того, що організація творчого діалогу вчителя з вихованцями активізує пошук не “виховних заходів”, а витончених форм впливу на мотиваційні компоненти ставлення учнів до світу, націлює на створення оригінальних виховуючих ситуацій з метою розвитку дітей як суб'єктів духовно-ціннісного освоєння навколишнього.

Впровадження педагогічно доцільних форм професійної підготовки майбутніх учителів, які дозволяють залучати студентів до активного контрольованого спілкування, у процесі якого вони виявляють свою сутність,

сприяє формуванню творчих особистісних якостей та творчій самореалізації студентів. Серед таких форм ми пропонуємо:

- включення студентів в імітаційні психолого-педагогічні ігри (професійно-ділові, сюжетно-рольові, психотехнічні);
- впровадження професійних тренінгів та тренінгових вправ;
- тренінг творчої психотехніки, вправи на розвиток емпатійності;
- етюдна театралізація, інсценування, інтерпретація тощо;
- використання методів активізації творчого мислення;
- робота студентів у творчих лабораторіях (моделювання змісту, конструювання форми, підбір адекватних методів виховного впливу).

Серед різновидів навчальної діяльності в університеті, які включають у навчальний процес інноваційні дидактичні пошуки, можна виокремити:

- дослідницьку теоретико-пізнавальну (постановка проблеми, висунення і перевірка гіпотез, генерація ідей, проведення чи моделювання експерименту і т.п.);
- дискусійну (виявлення і зіставлення точок зору, позицій, підбір і пред'явлення аргументації і т.п.);
- моделюючу – у предметно-змістовому (імітаційна гра) і соціально-психологічному (рольова гра) плані;
- рефлексивну – у гносеологічному і почуттєво-особистісному плані (інтелектуальна і естетична рефлексія).

Активно використовуються можливості позааудиторної роботи, зміст та форми якої різноманітні, а їх добір доручається самим студентам. Це і професійно зорієнтовані виховні заходи (тематичні вечори, лекції, вікторини, брейн-ринги, конкурси педагогічної майстерності, аукціони педагогічних ідей, творчі роботи на визначення свого професійного кредо, складання педагогічних проєктів, виготовлення педагогічного плаката, емблеми, психологічні вправи-етюди) і розважальні заходи (дискотеки, КВК, тощо).

Дієвим способом і надійним гарантом особистісної та професійної самореалізації майбутнього педагога є організація під час педагогічної

практики різноманітних колективних творчих справ, які відповідають певним напрямкам виховної роботи у школі: ігор-подорожей, свят, конкурсів, трудових справ тощо.

Проблему модернізації вузівського процесу колектив університету вбачає в тому, щоб змінити позицію студента в навчальному процесі, перетворити його із пасивного, стороннього спостерігача в активного учасника навчальної роботи, суб'єкта власної освіти і професійного становлення.